

Рубрика: педагогічні дослідження

УДК 378.147.33

Колос Катерина Ростиславівна

кандидат педагогічних наук, докторант

Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України,
м. Київ, Україна

porcelyana5@gmail.com

**ПЕДАГОГІЧНІ МОДЕЛІ ІНТЕГРАЦІЇ КОМП'ЮТЕРНО
ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У НАВЧАЛЬНО-
ПІЗНАВАЛЬНИЙ ПРОЦЕС КУРСІВ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ**

Анотація. У дослідженні уточнено поняття «педагогічні моделі інтеграції комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти (КОНС ЗППО) у навчально-пізнавальному процесі (НПП) курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів»; в основу агрегування педагогічних моделей інтеграції КОНС закладу післядипломної педагогічної освіти у НПП курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів покладено специфіку здійснення процесу інтеграції таких складових: комп'ютерно орієнтоване навчальне середовище ЗППО і навчально-пізнавальний процес курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів – та цілей і завдань системи післядипломної педагогічної освіти із врахуванням можливостей сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; розглянуто особистісно орієнтовану, інформаційно-пізнавальну, випереджувального навчання, багатовекторну моделі інтеграції

КОНС ЗППО у НПП курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Інтенсивний розвиток та широке використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у життєдіяльності суспільства є одним із пріоритетних критеріїв розвитку та інтенсифікації процесів виробництва, сфери послуг, освіти і держави в цілому. Проте для ефективного функціонування того чи іншого виробничого, освітнього і т. п. процесу необхідні не лише наявність новітніх ІКТ, а й кваліфіковані фахівці з високим рівнем ІКТ-компетентності.

Першоосною у підвищенні кваліфікації фахівців відповідно до потреб сьогодення є система післядипломної освіти, педагогічна зокрема, яка, підвищуючи кваліфікацію педагогічним кадрам, впливає на підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві – що визначено «Національною стратегією розвитку освіти в Україні до 2021 року» [12] одним із стратегічних напрямків підвищення якості і конкурентоспроможності освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, прискорення інтеграції України у міжнародний освітній простір.

Створення необхідних і достатніх умов для ефективного підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у ЗППО потребує здійснення навчально-пізнавального процесу з використанням ІКТ у штучно і цілеспрямовано побудованому, керованому просторі – комп'ютерно орієнтованому навчальному середовищі закладу післядипломної педагогічної освіти [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених: Р. С. Гуревича [7], Г. Б. Гордійчука [7], Л. Л. Коношевського [7], О. Л. Коношевського [7], Н. Б. Самойленко [9], Л. А. Ремезової [4], Л. Н. Піскунової [4], Е. Г. Сидоренко [4], Л. П. Селіванової [4] та ін. – свідчить, що ефективність використання ІКТ у навчально-пізнавальному процесі залежить не лише від педагогічно

виваженого добору інформаційно-комунікаційних технологій, а й вмілої їх інтеграції у НПП навчального закладу. Проте дослідження розкривають процес інтеграції лише деяких ІКТ у навчально-пізнавальний процес, й не охоплюють у цілому комп'ютерно орієнтоване навчальне середовище навчального закладу, а також не враховують специфіку закладу післядипломної педагогічної освіти.

Тому визначальним при впровадженні інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-пізнавальний процес сьогодні є агрегування та використання пріоритетних педагогічних моделей інтеграції комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти у НПП курсів підвищення кваліфікації.

Метою дослідження є виділення пріоритетних педагогічних моделей інтеграції КОНС ЗППО у навчально-пізнавальний процес курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

2. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для досягнення поставленої мети використовувались такі *методи дослідження*: *теоретичні* – аналіз філософської, психолого-педагогічної, методичної, спеціальної літератури з досліджуваної проблеми, а також нормативної документації з питань забезпечення якості освіти в Україні; виявлення, аналіз, систематизація, узагальнення властивостей та агрегування і виділення педагогічних моделей інтеграції комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти у НПП курсів підвищення кваліфікації; *емпіричні* – бесіди з учасниками навчально-пізнавального процесу ЗППО; пряме, побічне, включене спостереження за процесом підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

При здійсненні навчально-пізнавального процесу з використанням ІКТ на курсах підвищення кваліфікації педагогічних кадрів заклади післядипломної педагогічної освіти набули певного досвіду у вирішенні навчальних задач, що сприяло агрегуванню пріоритетних педагогічних моделей інтеграції КОНС ЗППО у НПП курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Моделі, що мають практичну реалізацію, здебільшого характеризуються множиною властивостей (ознак), що відображають специфіку їх створення і особливості застосування [1,8]. Тому при агрегуванні педагогічних моделей інтеграції комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти у навчально-пізнавальний процес курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів будемо виходити безпосередньо зі специфіки здійснення процесу інтеграції таких складових як: КОНС ЗППО і НПП курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів – та цілей, завдань системи післядипломної педагогічної освіти з врахуванням можливостей сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

У словниках термін «інтеграція» (від лат. *integratio* – відновлення, сполучення) тлумачиться як: «об'єднання у ціле окремих частин» [2]; «об'єднання у ціле яких-небудь частин чи елементів у процесі розвитку» [11]; «процес об'єднання зусиль різних підсистем для досягнення цілей організації», «процес, результатом якого є досягнення єдності та цілісності, узгодженості всередині системи, що обумовлена взаємозалежністю і взаємодоповненням окремих спеціалізованих елементів» [10].

Я. А. Коменський визначив, що «педагогічна інтеграція» – це встановлення зв'язків і відношень педагогічними засобами і заради педагогічних цілей; вона здійснюється в межах педагогічної теорії та практики, тому при її здійсненні використовуються педагогічні принципи, форми і методи інтегрування [6].

Тому під поняттям «педагогічні моделі інтеграції комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти у навчально-пізнавальний процес курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів» будемо розуміти структурно упорядковану сукупність взаємозалежних і взаємодоповнюючих компонентів і зв'язків КОНС ЗППО та НПП курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, що відтворюють цілі та завдання системи післядипломної педагогічної освіти.

Виходячи з цілей освіти [3]: всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення сфери послуг та галузей виробництва кваліфікованими фахівцями; – та основних завдань системи післядипломної педагогічної освіти [12]: реалізація сучасних технологій професійного вдосконалення та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів системи освіти відповідно до вимог інноваційного розвитку; забезпечення випереджувального характеру підвищення кваліфікації педагогічних кадрів відповідно до потреб реформування освіти, викликів сучасного суспільного розвитку; формування та впровадження інформаційного освітнього середовища в системі післядипломної освіти, застосування у НПП поряд з традиційними засобами інформаційно-комунікаційних технологій; оптимізація мережі закладів післядипломної педагогічної освіти, удосконалення їх діяльності на основі запровадження компетентісно та особистісно орієнтованих підходів до організації неперервної освіти педагогів; – врахувавши можливості новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, виділимо такі пріоритетні моделі інтеграції комп'ютерно орієнтованого навчального середовища у навчально-пізнавальний процес курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів як: особистісно

орієнтована, інформаційно-пізнавальна, випереджувального навчання і багатовекторна.

1. *Особистісно орієнтована модель.* Застосування інформаційно-комунікаційних технологій, як при індивідуальній, так і при груповій формі організації НПП, передбачає відповідно до цілей кожного слухача гнучке створення спеціальних умов із врахуванням його особистісних та професійних характеристик, що сприяє розвитку особистості та професійному становленню педагогів.

Зростаюча сьогодні кількість безкоштовних, простих та легко доступних технологій, необхідних для реалізації особистісно орієнтованої моделі, дозволяє досить легко створювати, редагувати та налаштовувати власні особистісно орієнтовані веб-середовища, у яких можна: явно підтримувати свої соціальні, професійні, навчальні та інші види діяльності; зберігати необхідний електронний матеріал, його структурувати, контролювати через RSS і багаторазово використовувати, не маючи при цьому спеціальних знань та умінь зі створення веб-сторінок.

Передумовами системного використання таких ресурсів учасниками НПП курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів є впевненість у довготривалому доступі до створених особистісно орієнтованих веб-середовищ та надійному захисті електронних ресурсів, що на них містяться, а також – переосмислення ролі КОНС ЗППО у навчально-пізнавальному процесі курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, щодо: збалансування вивчення основної тематики курсів з навчальними компонентами за вибором слухача; перекладення, значною мірою, відповідальності та контролю за навчання (регулювання темпу, виду, стилю, форми навчання і т. п.) на слухача, що мотивує його до підвищення своїх навчальних досягнень.

2. *Інформаційно-пізнавальна модель.* При широкому використанні ІКТ передбачає організацію соціалізації особистості для підвищення якості надання, отримання, опрацювання відомостей: відбуватиметься постійне

інформування (оновлення навчальними відомостями) мислення учасників НПП, – що сприятиме створенню та ефективному застосуванню у НПП курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів якісних навчальних (освітніх) матеріалів.

Реалізація цієї моделі доцільна через спеціально створений електронний ресурс, що дозволить не лише забезпечити зручний спільний доступ до навчальних відомостей, а й змінить характер всієї системи післядипломної педагогічної освіти і роль педагогів у навчально-пізнавальному процесі. У таких умовах кожному викладачу, який проводить заняття на курсах підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, достатньо буде лише керувати НПП, а не забезпечуватиме повністю навчальну діяльність слухачів. У свою чергу це спонукатиме слухачів до критичного осмислення відомостей, планування і здійснення їх навчальної діяльності.

Такий ресурс повинен містити електронні посібники, художню і публіцистичну літературу, лекції з презентаційним супроводом; продукти засобів масової інформації та соціальної діяльності (випадкові та академічні): блоги, чати, телепрограми, фото-, відео- репортажі, анонси, тощо. Також електронний ресурс повинен передбачати можливість зберігання документів, графічних, аудіо- і відео- файлів тощо.

Надання зручного доступу до цього ресурсу, створення ІКТ-підтримки НПП курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів потребує більшої децентралізації, тому, по можливості, інформаційно-комунікаційні технології, які використовуються у КОНС ЗППО, необхідно розташовувати не на локальних серверах чи персональних комп'ютерах закладу післядипломної педагогічної освіти, а у хмарі. Поширення та застосування хмарних додатків і послуг, функціонування яких здійснюється на основі браузера – програмного забезпечення, до якого адаптувалися всі користувачі Інтернет, – дозволяє не лише розширити та урізноманітнити використання програмного забезпечення для роботи з відомостями, а й (не зважаючи на деякі нерозв'язані проблеми, пов'язані з конфіденційністю, контролем,

інтелектуальною власністю при використанні хмари навчальним закладом) сприяє економії коштів, що є досить важливим для закладу післядипломної педагогічної освіти.

3. Модель випереджувального навчання. Орієнтується на перспективні тенденції, новації з використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті. Передбачає систематичний перегляд, аналіз та, при потребі, модифікацію змістового, технологічного наповнення навчальних занять курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у відповідності до освітніх цілей і завдань на найближчі 5 років. Також при використанні ІКТ у НПП необхідно акцентувати увагу слухачів на переваги та доцільність застосування таких технологій у навчально-виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу.

Зважаючи на інтенсивність розвитку ІКТ сьогодні потрібно під час здійснення НПП у КОНС ЗППО формувати у слухачів уміння до критичного добору ІКТ необхідних, для ефективного вирішення поставлених перед слухачем життєвих та професійних задач, та сприяти адаптації слухачів до швидкозмінних умов навчання.

4. Багатовекторна модель. Передбачає використання ІКТ у різних контекстах і ситуаціях НПП (а не лише під час проведення деяких занять, окремими викладачами), використовуючи різні стилі і форми навчання, зокрема: неформальне навчання; дистанційне навчання: на робочому місці, вдома; навчання, обумовлене вирішенням поточних завдань і вмотивоване особистісним інтересом; участь у формальних освітніх заходах, а також навчання за індивідуальним графіком тощо.

Тому здійснення викладачем планувань занять, контролю за відвідуванням і навчальною успішністю слухачів, при побудові такої моделі, доцільно організувати в режимі реального часу, наприклад за допомогою on-line ресурсу LearnBoost (<https://www.learnboost.com/>).

Так у межах цього ресурсу можна легко створювати навчальні групи зі слухачів курсів підвищення кваліфікації, де фіксуються форми і назви

навчальної роботи та, при введенні викладачем граничної межі оцінювання тієї чи іншої роботи і кількістю балів, отриманих за її виконання слухачем, автоматично оцінка переводиться у відсотки. На основі виконання слухачем навчальних завдань курсу формується підсумкова оцінка за шкалою ECTS. Це досить зручно при здійсненні поточного і підсумкового моніторингу успішності слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. При чому у LearnBoost слухач може легко відслідковувати свої навчальні досягнення, отримувати на електронну пошту коментарі викладача щодо виконання того чи іншого завдання, відправлені через цей ресурс. Це дозволяє, при використанні різних форм і стилів навчання під час здійснення НПП курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, організувати цілісний контрольований процес із високою відповідальністю та мотивацією слухачів до своїх навчальних досягнень.

Наведені моделі відзначаються взаємозв'язаністю, що дозволяє, при їх реалізації, системно підійти до здійснення НПП курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у КОНС ЗППО.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, педагогічні моделі інтеграції комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти у навчально-пізнавальний процес курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів – це структурно упорядкована сукупність взаємозалежних і взаємодоповнюючих компонентів і зв'язків КОНС ЗППО та НПП курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, що відтворюють цілі та завдання системи післядипломної педагогічної освіти.

Впровадження та використання особистісно орієнтованої, інформаційно-пізнавальної, випереджувального навчання, багатовекторної моделей інтеграції КОНС ЗППО у НПП курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів чи їх сукупностей дозволяє системно організувати навчально-пізнавальний процес у комп'ютерно орієнтованому навчальному середовищі

закладу післядипломної педагогічної освіти, при чому, вибравши за основу одну з моделей – інші можуть розглядатися як її структурні під-моделі.

Подальшого дослідження потребує виявлення методів та засобів визначення ефективності використання КОНС ЗППО під час НПП курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Література

1. Гич Дж. Прикладная общая теория систем : [Пер. с англ.] / Дж. Гич. – М. : Мир, 1981. – Т. 1. – 336 с. ; Т. 2. – 736 с.
2. Ефремова Т. Ф. Новый словарь русского языка. Толково-образовательный : в 2 т. / Ефремова Т. Ф. – М.: Русский язык, 2001. – 675 с.
3. Закон України «Про освіту» ; від 23.05.1991 р., № 1060-ХІІ ; за станом на 01.01.2013 р. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.
4. Интеграция информационных и коммуникационных технологий в образование детей дошкольного возраста с нарушением речи : учебно-методическое пособие / [Л. А. Ремезова, Л. Н. Пискунова, Е. Г. Сидоренко, Л. П. Селиванова]. – Самара-Тольятти : ПГСГА, 2011 г., 251 с.
5. Колос К. Р. Основні компоненти комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти [Електронний ресурс] / К. Р. Колос // Збірник матеріалів «Звітної конференції ІТЗН НАПН України», 21 березня 2013 р. – К., 2013 р. – С. 170-171. – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/1422/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D1%81_21_01_2014.pdf.
6. Коменский Я. А. Великая дидактика / Я. А. Коменский // Истории зарубежной дошкольной педагогики : хрестоматия / под ред. С. Ф. Егорова. – М. : Академия, 2000. – С. 69–80.
7. Освітнє середовище для підготовки майбутніх педагогів засобами ІКТ : монографія / [Р. С. Гуревич, Г. Б. Гордійчук, Л. Л. Коношевський та ін.] ; за ред. проф. Р. С. Гуревича. – Вінниця : ФОП Рогальська І. О., 2011. – 348 с.

8. Раяцкас Р. Л. Система моделей планирования и прогнозирования. – М. : Экономика, 1976. – 296 с.
9. Самойленко Н. Б. Використання ресурсів Інтернету для участі у міжнародних освітніх програмах в умовах інтернаціоналізації освіти [Електронний ресурс] / Н. Б. Самойленко // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2013 р. – Том 34, № 2. – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/806/597#.UgflL5J7Isc>.
10. Социологический словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.onlinedics.ru/slovar/soc/i/integratsija.html>.
11. Толковый словарь Ушакова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ushakovdictionary.ru/word.php?wordid=21330>.
12. Указ президента України № 344/2013 : Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року ; за станом на 25.06.2013 р. [Електронний ресурс] / Офіційне інтернет-представництво президента України Віктора Януковича. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/15828.html>.